

Mano patirtis: įsivaizduojamas ir tikrasis teismas

Daugumai žmonių teismas asocijuojasi su ilgos trukmės tyrimais, ilgai trunkančiais posėdžiais, procesui persikėlus jau į patį teismą, kiti galbūt jaučia baimę, nerimą, kokį sprendimą teismas priims jų atžvilgiu. Laisvojoje enciklopedijoje “Vikipedija” teismas yra apibrėžiamas kaip institucija, kuriai pavedama spręsti (teisinių) ginčą, vykdyti teisingumą. Mano nuomone, teismas yra vieta, kurioje bus apgintos sąžiningo asmens pažeistos teisės, pagal įstatymus, protingumo, sąžiningumo ir teisingumo principus išspręstas kilęs civilinis ginčas, nubaustas administracinį ar baudžiamąjį įstatymą pažeidęs, nusikaltęs asmuo bei daugeliu kitų būdų bei formų įvykdytas teisingumas. Procesų teisme metu, jų dalyviai ne tik gina savo teises, tačiau kartu gauna ir daug jiems itin reikšmingos ateičiai tokių procesų patirties, žinių apie alternatyvius teisių gynimo būdus, mediaciją (taikinamąjį tarpininkavimą), kas atlieka ir edukacinį tiek konkretaus proceso dalyvio, tiek ir platesnės visuomenės teisinio išprusimo lavinimą.

Aš, Mykolo Romerio universiteto Teisės edukologijos magistratūros studijų studentė, baigiamąją praktiką atlikau Marijampolės apylinkės teismo Marijampolės rūmuose. Pamačiau teismo darbą, tiek „iš vidaus“, tiek „iš išorės“, stebėjau įvairių grandžių teismo darbuotojų darbą, bei galėjau pajusti, suprasti, kaip jaučiasi teismo lankytojas, atvykęs į teismą, dalyvaujantis teismo posėdyje. Svarbu yra paminėti tai, jog tam tikrų bylų posėdžiai yra nevieši, pvz. bylos dėl įvaikinimo, bylos dėl priverčiamosios medicinos priemonės taikymo, tačiau didžioji dauguma posėdžių yra vieši, juos gali stebėti visi atvykusieji pilnamečiai asmenys.

Pirmoji praktikos dalis, tai pažintis su teismo darbu „iš išorės“, kurio metu turėjau galimybę stebėti įvairaus pobūdžio posėdžius, kuriuose buvo nagrinėtos baudžiamosios bylos dėl svetimo turto grobimų, nusikaltimų žmogaus sveikatai, civilinės bylos dėl skolų išieškojimo, taip pat ir kito pobūdžio civiliniai ginčai tiek tarp juridinių, tiek tarp fizinių asmenų, administracinių nusižengimų bylos, bylos pagal skundus dėl ne teisminės institucijos pareigūno nutarimo administracinio nusižengimo byloje. Buvo įdomu stebėti, kaip teisėjas veda teismo posėdį, kokia yra posėdžio eiga bei procedūros, kaip skamba proceso dalyvių pasisakymai, kaip kiekvienas asmuo – proceso dalyvis yra išklausomas teisėjo, kokie išskirtiniai ir dalykiniai terminai dominuoja, yra vartojami būtent teismo veikloje vykdamas teisingumą, tokie kaip ieškovas, atsakovas, trečiasis asmuo, pareiškėjas, institucija, teikianti išvadą byloje, kaltinamasis, nuteistasis, ikiteisminis tyrimas, administracinio nusižengimo tyrimą atlikusi institucija, ieškinys, pareiškimas, skundas, nutarimas, nuosprendis, sprendimas ir daug kitų.

Kita praktikos dalis, tai teismo darbas „iš vidaus“, kurio metu susipažinau ir su teismo įstaigos atskirų struktūrinių padalinių darbu, jų vykdoma veikla, sprendžiamais uždaviniais. Stebėjau teismo archyvo, teismo raštinės, interesantų ir jų procesinių dokumentų priėmimo skyriuje dirbančių darbuotojų darbą, supratau, kokia yra kiekvieno padalinio darbo specifika, kaip aptarnaujami, konsultuojami klientai. Taip pat turėjau galimybę pamatyti kaip dirba teisėjo padėjėjas tiek su baudžiamosiomis, tiek su civilinėmis bylomis, bei kitokio pobūdžio dokumentais dirba teisėjo padėjėjo pareigas atliekantis teismo tarnautojas.

Praktikos metu didžiausią įspūdį paliko pirmoji byla, kurioje teko dalyvauti – tai baudžiamoji byla, kurioje dalyvavo daug skirtingų proceso dalyvių, tai nukentėjusieji, civiliniai ieškovai, jų atstovai, gynėjai advokatai, prokuroras, liudytojai, taip pat ir kaltinamieji, kurių šiuo atveju buvo kone dešimtis, šie į teismo posėdžių salę buvo atvesti su antrankiais, bei laikomi uždaryti specialioje jiems skirtoje erdvėje. Kadangi žiūrėdami televizijos žinias, galime matyti tik labai menką dalį to, kas ir kaip iš tikrųjų vyksta teismo posėdžių metu, todėl buvo labai įdomu ir žingeidu stebėti tai savo akimis.

Niekada anksčiau nesu atlikusi praktikos teisėsaugos ar teisingumo institucijoje, todėl ši praktika buvo įdomi ir įsimintina patirtis, nes sužinojau daugybę dalykų apie teismą, jo vykdomas užduotis ir koks iš tiesų yra teisininkų bei teismo darbuotojų darbas teisme. Įsitikinau, kad tai sunkus ir nelengvas darbas, reikalaujantis kantrybės bei nuoseklumo, jaučiu pagarbą tiems, kurie kiekvieną dieną sprenddami kitų asmenų teisinius ginčus, priima teisingus sprendimus, vykdydami teisingumą. Per televiziją galima pamatyti tik labai mažą dalį to, kas iš tiesų vyksta teismo posėdžio metu. Lietuvoje visuomenės informavimo, teisinės edukacijos, mokslo ar mokymo tikslais, teismo darbo viešinimo, skaidrinimo tikslais gali būti transliuojamas, filmuojamas, fotografuojamas tik teismo baigiamojo akto (sprendimo, nuosprendžio) paskelbimas teisme, tokiu būdu visuomenė informuojama apie teismo veiklą masinės informacijos priemonėse. Svarbu paminėti, jog posėdžių metu kiekvienas žmogus, jo nuomonė, pasisakymai yra visada išklausomi, nesvarbu ar tai yra liudytojas, ar kaltinamasis. Svarbu, jog šiandieninė visuomenė suprastų, jog teismas nėra prieš žmogų nusiteikusi institucija. Svarbu, jog žmonės būtų supažindinami su teismo veikla, teikiamomis paslaugomis ar teisinėmis žiniomis, dėl kurių trūkumo kyla ginčai bei konfliktai, tiek apsilankę teisėsaugos institucijoje, tiek naudodamiesi kitomis informacijos sklaidos priemonėmis. Aš, kaip būsima teisės edukologijos specialistė, savo baigiamajame darbe akcentuoju, jog tiek medijų, tiek interneto pagalba, visuomenei informacija yra prieinama. Specializuotuose Lietuvos teismų interneto portaluose, pvz. www.teismai.lt, www.atvirasteismas.lt, www.e.teismas.lt, asmuo gali rasti informaciją apie įstatymus, nutarimus, teisinę pagalbą, dokumentus, bei teisinio švietimo pagrindus. Todėl medijos yra tinkama priemonė skleisti informaciją apie teisėsaugos institucijas, vykdomas veiklas bei teikiamas paslaugas.

Straipsnį parengė

Dovilė Vieraitytė

Mykolo Romerio universiteto

Teisės edukologijos magistro studijų programos 2 kurso studentė